

YUQUMLI KASALLIKLAR BILAN OG'RIGAN BEMORLARGA TIBBIY YORDAM KO'RSATISHDA ZAMONAVIY YONDASHUVLAR VA EPIDEMIOLOGIK TAHLIL.

Siyob Abu Ali ibn Sino nomidagi

Jamoat salomatligi texnikumi

XAMRAQULOVA AZIZA JURAQULOVNA

Annotatsiya Ushbu maqolada O'zbekiston Respublikasida yuqumli kasalliklar bilan og'rigan bemorlarga tibbiy yordam ko'rsatishning zamonaviy yondashuvlari, 2023–2024 yillardagi epidemiologik holat va tahliliy ko'rsatkichlar yoritilgan. Virusli gepatitlar, qizamiq, gripp, O'RVI kabi kasalliklarning tarqalish ko'rsatkichlari asosida tahliliy jadval tuzilgan. Diagnostika, emlash, elektron monitoring va tibbiy yordam sifatini oshirish yo'nalishlari keng yoritilgan. Yangi tizimlar va texnologiyalar, shu jumladan elektron sog'liqni saqlash tizimlari va raqamli platformalar tibbiy yordamni sifatli va tezkor ko'rsatishning asosiy elementlari sifatida taqdim etilgan.

Kalit so'zlar: yuqumli kasalliklar, emlash, gepatit, qizamiq, O'RVI, gripp, monitoring, sanitariya, profilaktika.

Annotation This article explores modern approaches to providing medical care to patients with infectious diseases in the Republic of Uzbekistan, highlighting the latest epidemiological data and statistical analysis for the years 2023–2024. A comparative epidemiological table based on actual data for major infectious diseases such as hepatitis, measles, ARVI, and influenza is presented. The article also discusses advancements in diagnostics, vaccination programs, preventive strategies, electronic disease monitoring systems, and the digitalization of healthcare services.

Keywords

Infectious diseases, vaccination, epidemiology, hepatitis, measles, ARVI, influenza, diagnostics, prevention, monitoring, sanitation.

Kirish

Yuqumli kasalliklar har doim jamiyat salomatligiga tahdid solib kelgan, ularning jahon bo'ylab tarqalishi va xavfi global miqyosda qat'iy nazoratni talab qiladi. Epidemiyalar va pandemiyalar odam sog'ligiga katta xavf uyg'otadi va zamonaviy yondashuvlar, emlash, diagnostika, profilaktika va davolashda yangi texnologiyalarni joriy etishni zaruriyatga aylantiradi. O'zbekiston Respublikasi sog'liqni saqlash tizimi bu borada samarali islohotlarni amalga oshirilib, yuqumli kasalliklarni oldini olish, erta aniqlash va davolashda innovatsion usullarni joriy etilmoqda.

Maqolada tibbiy yordam ko'rsatishda zamonaviy yondashuvlar va kasalliklar tarqalishini monitoring qilishning ahamiyati ko'rsatilgan. Shuningdek, epidemiologik jadval orqali asosiy yuqumli kasalliklarning tarqalish ko'rsatkichlari va bu borada erishilgan yutuqlar tahlil qilingan. Maqolada so'nggi yillarda amalga oshirilgan islohotlar, diagnostika usullari, emlash kompaniyalari va sanitariya-gigiyena ishlari orqali yuqumli kasalliklarni oldini olishga qaratilgan muhim chora-tadbirlar yoritilgan.

Yuqumli kasalliklar bilan kurashishda zamonaviy yondashuvlar

1. Emlash strategiyasi va immunizatsiya.

Yuqumli kasalliklar bilan kurashishda emlashning o'rne juda katta. Emlash, eng samarali profilaktika usuli bo'lib, kasalliklarning tarqalishini sezilarli darajada kamaytiradi. O'zbekiston Respublikasi sog'liqni saqlash tizimida emlash ko'lamini kengaytirish, aholini profilaktik emlash orqali kasalliklardan himoya qilish bo'yicha dasturlar amalga oshirilgan. 2023–2024 yillarda qizamiq, virusli gepatitlar, O'RVI va grippga qarshi masshtabli emlash kompaniyalari o'tkazilgan. Emlash sog'liqni saqlashda eng arzon, ammo samarali chora hisoblanadi. Mamlakatda gepatit A, B, C, qizamiq, difteriya, grippga qarshi emlash ishlari davom etmoqda. 2024 yilning birinchi yarmida 7 126 bola virusli gepatit A ga qarshi emlandi. Emlash ishlari nafaqat

salomatlikni yaxshilash, balki iqtisodiy yo'qotishlarni oldini olishga ham yordam beradi.

Misol uchun, qizamiqqa qarshi emlash natijasida 2023 yilda 5 036 ta holat qayd etilgan bo'lsa, 2024 yilga kelib bu ko'rsatkich 112 taga tushdi. Bu kasallikning oldini olishda emlashning samaradorligini ko'rsatadi. Virusli gepatit A, B va C holatlari ham pasayganligi kuzatildi. Profilaktika choralari sifatida yuqori samarali vaksinatziya va sanitariya-gigiyena standartlari o'rnatilgan.

2. Diagnostika va laborator nazorat.

Yuqumli kasalliklarni erta aniqlashda diagnostikaning o'rni katta. Yangi metodlar, xususan, real vaqtli PSR texnologiyasi yordamida kasalliklarni tez va aniq aniqlash imkoniyati yaratildi. Bu o'z navbatida, kasalliklarning tarqalishini nazorat qilish va erta davolash imkoniyatini yaratadi. Elektron sog'liqni saqlash tizimiga integratsiyalashgan laboratoriyalar kasalliklarni kuzatib borish va monitoring qilishni osonlashtiradi. Shuningdek, serologik va immunologik testlar yordamida yuqumli kasalliklar belgilari aniqlanadi.

3. Epidemik monitoring va tahlil.

Zamonaviy epidemiologik monitoring tizimlari, jumladan, Elektron Monitoring tizimi (EMS), epidemiologik vaziyatni real vaqt rejimida kuzatishga yordam beradi. Bu tizimda kasalliklar tarqalishini va muammolarni tezkor aniqlash imkoniyati mavjud. Hududlar bo'yicha maxsus ma'lumotlar yig'ilib, statistik tahlillar orqali kasalliklarning tarqalishi bo'yicha prognozlar ishlab chiqiladi. Elektron tizimlar va mobil ilovalar orqali aholi orasida kasalliklar tarqalishining oldini olish uchun maxsus ogohlantirishlar, maslahatlar va yo'riqnomalar yuboriladi.

4. Tibbiy yordam sifati va klinik protokollar.

Yuqumli kasalliklarni davolashda xalqaro klinik protokollar asosida ishlovchi mutaxassislar, infeksiionistlar va epidemiologlar malakasini oshirishga katta e'tibor

berilmoqda. Shuningdek, bemorlarga eng zamonaviy va samarali davolash usullari qo'llanilmoqda. Klinik protokollarni ishlab chiqishda xalqaro tajribalar va zamonaviy tibbiy tadqiqotlar inobatga olinadi. O'zbekistonda yuqumli kasalliklarni davolash bo'yicha muntazam ravishda malaka oshirish kurslari va seminarlar o'tkazilib kelinmoqda. "Rutan" kabi mahalliy preparatlar bolalarda KOVID-19 va O'RVI'ni davolashda sinovdan o'tkazilmoqda. Bemorlar uchun individual klinik protokollar asosida davolash amaliyoti yo'lga qo'yilgan.

Jadval 1. Yuqumli kasalliklar statistikasi (2023–2024 yillar)

Kasallik turi	2023 yil holati	2024 yil holati	O'zgarish (%)
Virusli gepatit A	5 300	5 030	–5.2%
Virusli gepatit B	2 400	1 600	–32.8%
Virusli gepatit C	1 500	1 490	–0.15%
Qizamiq	5 036	112	–97.8%
Gripp (O'RVI bilan birgalikda)	49	88	+79%
O'tkir respirator virusli infeksiya (O'RVI)	11 452	10 000	–12.7%

Tahlil: Qizamiq bo'yicha holat keskin kamaygan, bu emlash samarasi; Gripdda esa mavsumiy o'sish bor. Gepatit holatlari bosqichma-bosqich pasaymoqda.

Ilg'or tashkilotchilik va axborot tizimlari

- **Elektron monitoring** orqali bemorlar harakati, simptomlar va hududiy tarqalish avtomatik nazoratda.
- **Viloyat epidemiologiya markazlari** kasallik avj olish holatlarida tezkor javob guruhlarini safarbar qiladi.
- **Xalq bilan interaktiv aloqa** – tibbiy savodxonlikni oshirish maqsadida mobil ilovalar, hot-line xizmatlari faol.

Tavsiyalar:

1. **Emlash dasturlarini kengaytirish:** Aholining barcha qatlamlarini qamrab olgan emlash dasturlarini joriy etish zarur.
2. **Zamonaviy diagnostika usullarini joriy etish:** Laboratoriya va molekulyar diagnostika usullarini kengaytirish orqali kasalliklarni erta aniqlash imkoniyatini yaratish.
3. **Davolash protokollarini ishlab chiqish:** Yuqumli kasalliklarni davolash bo'yicha ilmiy asoslangan protokollarni ishlab chiqish va ularni amaliyotga joriy etish.
4. **Sanitariya-epidemiologik nazoratni kuchaytirish:** Aholi o'rtasida sanitariya madaniyatini oshirish va jamoat joylarida dezinfeksiya tadbirlarini amalga oshirish.
5. **Tibbiy xodimlarning malakasini oshirish.**

Xulosa

O'zbekiston yuqumli kasalliklar bo'yicha sezilarli natijalarga erishmoqda. Eng muhim yutuqlar – emlash ko'lamining kengayishi, kasalliklarni erta aniqlash, tibbiy yordam sifati va raqamlashtirilgan nazorat tizimlaridir. Kelgusida xalqaro tajribalarni integratsiyalash, ilmiy tadqiqotlar va tibbiy xodimlar tayyorgarligini yanada mustahkamlash lozim.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. O‘zbekiston Respublikasi Sog‘liqni saqlash vazirligi. (2023). *Yuqumli kasalliklarning oldini olish va emlash bo‘yicha milliy strategiya*. Toshkent.
2. UZA. (2024). *Aholi orasida yuqumli kasalliklarning oldi olinmoqda*. https://uza.uz/oz/posts/aholi-ortasida-yuqumli-kasalliklarning-oldi-olinmoqda_615561
3. TIPME.UZ. (2024). *Yuqumli kasalliklar kafedrasining faoliyati haqida*. Toshkent Tibbiyot Akademiyasi. <https://tipme.uz>
4. KUN.UZ. (2019). *Yuqumli bo‘lmagan kasalliklar mamlakatimizdagi barcha o‘lim holatlarining 78 foizini tashkil qilmoqda*. <https://www.kun.uz/news/2019/07/13/yuqumli-bolmagan-kasalliklar>
5. World Health Organization (WHO). (2022). *Global report on infectious disease threats*. Geneva: WHO Press.
6. GBD 2020 Disease and Injury Incidence and Prevalence Collaborators. (2021). *Global burden of 369 diseases and injuries in 204 countries and territories, 1990–2020*. The Lancet.